

Elintarviketeollisuusliiton viestit hallituksen kehysriiheen keväällä 2024

Kasvupolitiikkaa sopeutuksen rinnalle

Suomea vaivaa talouden kolmoisvaje: kasvuvaje, vaihtotasevaje sekä julkisen talouden rahoituksen vaje. Suomi on jäänyt kasvussa vuosia keskeisten eurooppalaisten vertailukohtien taakse. Vaihtotase on ollut viimeisen kymmenen vuoden aikana pääosin alijääminen. Julkisen talouden alijäämä on kasvussa sopeutustoimista huolimatta.

Suomessa ei ikäänny vain väestö, vaan myös tuotannollinen pääoma ja osaaminen vanhenevat. Investoinnit uuteen teknologiaan, tutkimukseen ja tuotekehitykseen sekä koneisiin ja laitteisiin ovat jääneet jälkeen keskeisistä kilpailijoista. Taantuma ja kasvava työttömyys luovat varjonsa vuoteen 2024. Lähivuosien talouskasvusta ennustetaan vaisua. Maailmantalouden veto ei auta Suomea lähiaikoina kasvu-uralle.

Valtion velkaantumisen taittaminen edellyttää sopeutustoimien lisäksi vahvempaa talouskasvua. Sopeutustoimet on kohdennettava kasvun ja huoltovarmuuden kannalta vähiten haitallisesti. Suomessa on ruoka-alalla hyödyntämätöntä kasvupotentiaalia, joka olisi saatava käyttöön. Hallitusohjelmassa mainittujen toimien lisäksi tarvitaan toimia, jotka luovat talouteen dynamiikkaa ja uskoa Suomen kasvumahdollisuuksiin. Veropolitiikka on hyödyntämätön voimavara tältä osin. Yritysverotuksella voidaan kannustaa investointeihin.

Ennakoitava toimintaympäristö varmistaa investoinnit

Kun maailmalla on epävarmuutta, kotimaisen toimintaympäristön ennakoitavuus on tärkeää. Hallitusohjelma lupaa turvata vakaan toimintaympäristön yrittämiselle ja investoinneille ennakoitavalla ja vakaalla sääntelyllä sekä verotuksella. Kun kotipesä on kunnossa, yrityksillä on hyvät lähtökohdat liiketoiminnalle ja investoinneille.

Kannattavuuden ja elintarviketuonnin kanssa kamppailevaa elintarviketeollisuutta ei pidä rasittaa uudella sääntelyllä tai verotuksella, joka heikentäisi alan kilpailu- ja investointikykyä. Elintarviketeollisuuden yritykset ja sitä kautta suomalainen alkutuotanto ovat pitkälti riippuvaisia kotimaisten kuluttajien ostovoimasta. Kuluttajien ostovoima pysyy heikkona, mikä näkyy kotimaisessa elintarviketeollisuudessa kysynnän laskuna. Työllisyyden heikentyminen alentaa kotitalouksien ostovoimaa lyhyellä aikavälillä.

Veropolitiikassa ennakoitavuus on keskeistä. Hallitusohjelmassa on sovittu juomiin kohdistuvista veronkorotuksista. Ruuan arvonlisäverotuksen kiristäminen tässä tilanteessa johtaisi ulkomaisen tuonnin kasvuun sekä heikentäisi kotimaisen tuotannon edellytyksiä ja työllisyyttä. Verotuksen pitää olla kilpailuneutraalia. Terveysperusteinen verotus elintarvikkeissa johtaisi kasvavan hallinnollisen taakan lisäksi ongelmiin verotuksen neutraalisuudessa eri tuotteiden välillä. Myöskään veron ohjausvaikutuksesta ei ole varmuutta.

Jos valtion alijäämää päädytään supistamaan veronkorotuksilla, niiden tulisi koskea laajasti ja tasapainoisesti eri toimijoita yhteiskunnassa eikä kohdistua vain yhteen sektoriin. Myöskään kokonaisveroastetta ei pitäisi nostaa vaalikauden aikana. Kasvun vauhdittamiseksi olisi harkittava aineettomia ja aineellisia investointien kannusteita.

Elintarvikemarkkinoiden tehokas toiminta on turvattava varmistamalla riittävät viranomaisresurssit sekä elintarvikemarkkinavaltuutetun toimistolle että kilpailuvirastolle.

Riittävät TKI-panokset ruoka-alalle vauhdittavat kasvua

Hallitusohjelman mukaan riittävä TKI-rahoitus vauhdittaa elintarvikealalle syntyviä innovaatioita ja investointeja, jotka kasvattavat alan arvonnäköä ja työllisyyttä. Menestys kotimarkkinoilla on tärkeää, koska se on kivijalka viennin kehittämiselle.

Kotimaisen elintarviketeollisuuden kilpailukykyyn vahvistaminen edellyttää, että ruoka-sektorin osuutta kasvatetaan Suomen Akatemian ja Business Finlandin rahoituksesta. Lisäksi on varmistettava suoraan yrityksille kohdistettavan soveltavan t&k-rahoituksen riittävyys. Business Finlandin hankkeiden ja rahoituksen kriteereiden on mahdollistettava, että myös kuluttaja- ja kotimarkkinoilla toimivat alat saavat tukea uudistumiseen. Julkisrahoitteisen tutkimuksen on palveltava yrityksiä. Korkeakoulujen kannusteita yhteistyöhön yritysten kanssa on lisättävä.

Julkisilla tutkimuslaitoksilla on oltava riittävät henkilöresurssit, laitteet ja rahoitus elintarvikealan tutkimukseen. On varmistettava myös alkutuotannon tutkimuksen ja kehittämisen rahoitus ilmasto- ja ympäristöhaasteisiin sopeutumiseksi, jotta voidaan turvata alkutuotannon tulevaisuus muuttuvissa ilmasto- ja ympäristöolosuhteissa. Tämä on tärkeää myös elintarviketeollisuuden raaka-ainesainnin turvaamiseksi.

Ruoka-alan korkeakoulutuspaikkojen rahoituksen turvaaminen ja ulkomaisten osaajien maahan pääsyn sujuvoittaminen on tärkeää, jotta alan TKI-toimintaa voidaan lisätä tulevina vuosina. Vientiosaajia tarvitaan erityisesti pk-yritysten tarpeisiin. Elintarviketeollisuuden korkeakoulualoituspaiikkojen rahoituksen jatkuvuus on turvattava. Korkeakoulutuksen aloituspaiikkojen lisäystä ei pidä rahoittaa ammatillisen koulutuksen kustannuksella. Korkeakouluilla pitää olla kannustimet tuottaa nopealiikkeisiä jatkuvan oppimisen palveluja yritysten tarpeisiin.

Elintarvikeviennin rahoitukseen pitkäjänteisyyttä

Hallitusohjelman mukaan suomalaisen puhtaan ruoan potentiaali hyödynnetään uudella kasvuohjelmalla, jolla lisätään ruokavientiä. Elintarvikevienti vahvistaa maamme kauppatasetta sekä varmistaa ja lisää työpaikkoja Suomeen. Tavoitteena on elintarvikeviennin kaksinkertaistaminen.

Elintarvikeviennin pitkäjänteiseksi edistämiseksi tarvitaan pysyvää rahoitusta ja resursseja. Business Finlandilla on oltava vastaisuudessaakin kohdennettuja palveluja elintarvikeyrityksille. Myös vientiselvityksiä ja maalupa-asioita hoitavalle Ruokavirastolle on

varmistettava riittävät resurssit vientitoiminnoissa. (TEM, MMM, UM yhteensä 1 milj. e/vuosi).

Biokaasuinvestointien rahoitus varmistettava

Hallitusohjelmassa on kunnianhimoiset tavoitteet puhtaan siirtymän edistämiseen. Ruoka-alan yritysten investointeja vihreään teknologiaan ja uusiutuvaan energiaan on edistettävä riittävästi investointikannusteilla. Biokaasun käytön ja tuotannon edistämiseksi tarvitaan myös uusia kannusteita, kun jakeluvelvoitteen muutos luo epävarmuutta investointiympäristöön. Energiantuotannon lisäksi biokaasulla on merkittävä rooli ruokaketjussa syntyvien jätteiden käsittelyssä ja ravinteiden kierrättämisessä.

Biokaasun käyttöä voidaan lisätä erityisesti raskaassa liikenteessä ja merenkulussa. Tavoitteiden toteutumiseksi työ- ja elinkeinoministeriön energiatukia on kohdennettava biokaasuhankkeiden edistämiseen. Myös maatalolle suunnatun biokaasuinvestointituen jatkuvuus on varmistettava. Energiaverotuksessa on lisäksi varmistettava, että biokaasu kotimaisena ja uusiutuvana energiamuotona on kilpailukykyistä suhteessa fossiiliin vaihtoehtoihin.

Terveyttä edistetään ohjelmallisilla toimin

Hallitusohjelman mukaisesti käynnistetään kansallinen terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen ohjelma, jolle on varattu erillinen rahoitus. Terveyden edistämiseen liittyvät muun muassa liikunta, riittävä uni, työhyvinvointi, mielenterveys sekä ruokavalio.

Ruokavalio on tärkeä, mutta ei ainoa osa terveellistä elämäntapaa. Ruokaympäristö koostuu monista osatekijöistä. Elintarvikeyritykset rakentavat yhteistyössä julkisen ja kolmannen sektorin kanssa kannustavaa ruokaympäristöä, jossa kuluttajalla on valinnanvapaus ja mahdollisuus tehdä valistuneita ja tietoon perustuvia valintoja.

Ohjelman alla tulee käynnistää suomalaisten lasten valtakunnallinen ravitsemusseuranta, jotta saadaan tutkittua tietoa lasten ravitsemuksen ja ruokaympäristön kehittämiseksi. (STM 1,2 milj. e).

Ohjelman puitteissa on turvattava myös resurssit kansallisen elintarvikkeiden koostumustietokanta Finelin ylläpitoon ja kehittämiseen. Fineli on tärkeä tietolähde sekä julkiselle elintarvike- ja ravitsemustutkimukselle että yrityksille muun muassa pakkausmerkintöjen oikeellisuuden varmistamiseen. (STM 0,25 milj.e /v).

Lisätietoja:

Yhteiskuntasuhdejohtaja Jukka Ihanus, jukka.ihanus@etl.fi, puh. 050 463 9929
Ekonomisti Bate Ismail, bate.ismail@etl.fi, puh. 040 526 0942